

А. І. Скробот,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБРАЗНОЇ СИСТЕМИ ІСПАНСЬКОЇ КАЗКИ

У статті розкриваються закономірності образної системи іспанської казки як комунікативно-прагматичного репрезентанта іспанської ментальності.

Ключові слова: *образна система, поетика казки, символіка, ментальність етносу, етнокультурний сценарій.*

В статье раскрываются закономерности функционирования образной системы испанской сказки как коммуникативно-прагматического репрезентанта испанской ментальности.

Ключевые слова: *образная система, поэтика сказки, символика, ментальность этноса, этнокультурный сценарий.*

The article deals with the investigation of figurative system of Spanish tale as a communicative and pragmatic representation of Spanish mentality.

Key words: *image system, tale poetics, symbolism, ethnic mentality, ethnic cultural scenario.*

Актуальність обраної теми визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних розвідок на інтеграцію комунікативного й когнітивного підходів до аналізу тексту. Комплексне вивчення механізмів продукування тексту казки, закономірностей вербальної реалізації її поетичного простору є важливим для визначення лінгвокультурної значущості тексту казки.

Мета статті полягає у виявленні особливостей функціонування образної системи іспанської казки.

Відповідно до зазначеної мети поставлено такі завдання:

- охарактеризувати лінгвістичний статус іспанської казки;
- виявити закономірності функціонування образної системи іспанської казки;
- розкрити комунікативно-прагматичну специфіку образної системи іспанської казки.

Об'єктом дослідження є тексти іспанської казки

Предметом вивчення є функціональні особливості образної системи іспанської казки.

Народна поетична творчість – складова частина національної культури. Вона становить культурну спадщину, без вивчення і засвоєння якої не може бути справжнього новаторства в сучасній дослідницькій практиці. Казки як суто духовна національна спадщина задовольняють практичні і духовні запити людини. Вони містять у собі морально-повчальні настанови, завдяки яким люди сприймають оточуючий світ. Тексти народних казок є найдосконалішим жанром фольклору, що впродовж багатьох століть був одним із дійових засобів формування естетичних потреб народу. Казка заснована на вигадці, завдяки чому вона ще більш вишукана й небуденна, тому у читача викликають інтерес зображені у ній події. Вигадка є свідомою установкою і вирізняє її з-поміж інших прозових творів, зокрема, легенд, переказів, бувальщин, котрі зазвичай мають не розважальний, а інформативний характер.

Як й інші традиційні жанри фольклору, іспанська казка становить певну художню систему, що своєрідно поєднує риси, набуті протягом більш ніж тисячолітньої історії нації та відшліфовані у віках, з елементами відносно новими, поява яких зумовлена потребами і особливостями сучасного функціонування мови. Записи усної народної творчості збагачують мову нації в її просторовому й часовому вимірах. Іспанська народна казка являє собою складний комплекс віддзеркалень дійсності й усвідомлюється як адресантом, так і адресатом розповіді як художня реальність. Тексти іспанських казок – це специфічні наративні структури з певною організацією, у яких відповідним чином обробляється та зберігається національно маркована семіотично оформлена система, що відображає етнічну ідентичність та менталітет.

Казка має стійку, історично усталену поетику, власне коло дійових осіб, характеризується замкнутістю наративної структури й описує незвичайні з погляду повсякденної логіки події (Н. В. Мастилко). За характером дійових осіб іспанські казки поділяються на побутові (дійові особи – люди), анімалістичні (основні персонажі – тварини) і окремо виділені чарівні казки. Сюжет іспанської народної казки виступає найважливішою категорією жанру, він завжди конфліктний і відбиває стосунки між персонажами, характерні для кожної з виділених груп. Конфлікт у цих творах виникає у сфері соціальних або сімейних відносин і розв'язується як за допомогою магічного помічника або завдяки власним зусиллям героїв. У багатьох іспанських народних казках змальовано антагоністичні стосунки в сім'ї – між чоловіком і дружиною (Pegeza testadurez), батьком і сином (*Micifuz, el de las botas*), між молодшим і старшими братами (*La gaita maravillosa*) тощо; в соціальних сферах – між бідняками і панівною верхівкою (*El príncipe desmemorizado*), дурнем і освіченими людьми (*El Cgisto del convite*), церквою і простим селянином (*Un cuza aficionado*).

Текст казки – це простір символів, знамень іншої реальності. Цим казка подібна до міфу. Казковий простір казки являє собою метапростір, внутрішній простір росту і становлення [2, с. 30]. Символічно він не менш реальний, ніж об'єктивна сторона життя. І хоча в реальному світі не існує злих відьом, велетнів і чаклунів, вони реальні як символ перешкод, пов'язаних з ідеєю росту головного героя. Щоразу, коли казкові персонажі стикаються з подібними перешкодами, вони зустрічаються із злими силами у одній з їхніх іпостасей.

Через символи нашому погляду відкривається існуюча реальність (Є. М. Мелетинський). Наприклад, в казці *La abejita Isabel* невидиме за допомогою чарівних посередників стає видимим, і у зв'язку з цим важливо згадати, що символи – лише знамення, провісники і носії досвіду справжньої духовної реальності, хоча самі вони не є цією реальністю:

Una tarde, la abejita Isabel salió a pasear. Dejó la colmena sin decir nada a sus compañeras. Volaba muy contenta de mata en mata y de flor en flor. Ella conocía el monte, pues salía a recorrerlo casi todos los días, pero esa tarde quiso conocer otros lugares y por eso se fue alejando cada vez más, hasta llegar a la loma de las flores azules. Era la primera vez que llegaba hasta allí. ¡Qué paisaje más bonito! Había mariposas de todos los colores, y pajaritos que con sus trinos alegraban el lugar. Se quedó mucho tiempo sobre una flor azul, mirando todo a su alrededor. El aire balanceaba la flor azul donde estaba Isabel como si fuera un columpio. La abejita Isabel estaba encantada con todo lo que veía en la loma de las flores azules. Tan encantada que no se dio cuenta de que el sol se había ido, y venía llegando la noche. Dejó las flores azules y los pajaritos y las mariposas. Inició el regreso a la colmena. Volaba sin parar. ¡Qué lejos! La noche cubrió el monte, todo estaba oscuro. Dio vueltas y más vueltas. La abejita Isabel no se acordaba del camino de regreso. ¡Se había perdido! Angustiada comenzó a llorar. Estuvo andando sin rumbo fijo hasta que le pareció escuchar desde muy lejos voces de otras abejas que la llamaban. Dejó de llorar y se fue acercando. ¡Eran sus compañeras!

– ¡Compañeritas, aquí estoy! – gritaba la abejita Isabel.

Y al fin se encontraron. ¡Qué alegría!

Regresaron luego todas a la colmena. La mayor llamó a la abejita Isabel y le dijo:

– Te fuiste de la colmena sin avisarnos. Eso no está bien, has cometido una falta.

La abejita Isabel dijo que nunca más volvería a salir sin avisar, y que estaba avergonzada de su travesura. Después, contó a sus hermanas lo que había visto en aquel largo paseo. Todas la escucharon con mucha atención. comieron todas su ración de miel y se fueron a dormir. La colmena quedó en silencio y con las lucecitas apagadas.

Esa noche todas las abejitas soñaron con la loma de las flores azules.

Казка є покликом у доросле життя з усіма його складнощами та непередбачуваністю, легенда – спогадом про велике минуле народів і окремих людей, а міф – це спогад про Небо, про початок світу та його творців, про подвиги сонячних героїв. Кожна з цих структур архетипальна і містить у собі певні ідеї, запитання та відповіді, кожна відчиняє двері у простір героїв – прототипів і завдань іншого порядку за зростаючою шкалою [1].

Казковий герой, постійно знаходиться у пошуку, йому легко проникнути у казковий простір, але вибратися звідти часто буває нелегко: під час повернення його переслідують (*El Castillo de Irás y No Volverás, El príncipe Tomasito y San José*). Казковий світ стикається із звичайним світом, але не змішується з ним. Згідно з віруваннями будь-якого народу, світ предків знаходиться поруч з нами, але одночасно він незбагнено далекий. Те ж саме можна сказати про світ богів та світ духовних трансформацій.

Так, наприклад, у густому лісі стоїть будиночок чаклуна, у якому герой може або втратити життя, або одержати опис подальшої дороги, необхідні поради і допомогу, – те, без чого йому неможливо дістатися до тридесятого царства. Все, що там відбувається, оповите таємницею: подвір'я та будинок чаклуна належать до території чарівного світу Це священна територія, де здійснюється обряд чарівних ініціацій (*El príncipe Tomasito y San José, La Bella Durmiente*).

У казці чаклуни виконують роль або наставника і помічника (*El Cristo del convite*), або антигероя, який прагне вбити, сховати або перетворити на іншу істоту головного героя (*La aventura de Matildita*). Герой казки не вагається, чи варто йому йти, він просто вирушає у казку, це його поклик.

Такий поклик природний: для того, щоб змінюватися, необхідна яскраво виявлена, така, що не знає сумнівів, потреба змінити форму свого існування у світі, здатність боротися і відроджуватися подібно до казкових героїв. Лише у цьому випадку життя – так само, як і казка, – буде наповнене оптимізмом, і всі пригоди, якими б страшними вони не здавались, будуть мати щасливий кінець.

«Y vos, señor conde Lucanor, pues aquel hombre os dice que nadie de quien os fiéis sepa nada de lo que él os dice, tened por cierto que os quiere engañar, pues debéis entender bien que no hay razón para que él quiera vuestro provecho, y no tiene tanta obligación como los que viven con vos, a los que habéis hecho bien y que deben querer vuestro provecho y servicio. Y el conde tuvo por bueno este consejo e hizo lo que aconsejaba y todo salió bien. Y viendo don Juan que éste era un buen ejemplo, hizo escribirlo en este libro, e hizo estos versos que dicen así: Quien te aconseja esconderte de tus amigos Sabe que más te quiere engañar que dos higos».

Аналіз образної системи на базі текстів народних казок дозволяє пояснити механізм функціонування етнокультурних сценаріїв, ідентифікаційні механізми серед представників іспанського етносу, роль мови в культурі, розглянути когнітивні сценарії та умови передачі ментальної специфіки етносу.

Таким чином, результати дослідження функціональних особливостей образної системи іспанської казки свідчать про важливість дослідження фольклору як віддзеркалення наслідків взаємодії мови та духовної культури, оскільки для кожної етнічної культури характерним є вироблення специфічних культурних норм та зобов'язань зі своєю образною системою.

Література:

1. Годзь Н. Б. Сказка как аккумулятор стереотипов / Н. Б. Годзь // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених м. Харкова. – № 551. – Ч. 1. – X., 2002. – С. 29–33.
2. Єсіпович К. П. Образ чарівного у французькій народній казці (лінгвокогнітивний аспект): дис.... канд. філол. наук: 10.02.05 / Єсіпович Катерина Петрівна. – К., 2006. – 220 с.
3. Лихачев Д. С. Внутренний мир художественного произведения // Вопросы литературы. – 1968. – № 8. – 79 с.
4. Мастилко Н. В. Іспанська народна казка: жанрово-композиційний та лінгвопрагматичний аспекти: дис.... канд. філол. наук: 10.02.05 / Мастилко Наталія Володимирівна. – К., 2004. – 186 с.
5. Мелетинський Е. М. Избранные статьи. Воспоминания. – М., 1998. – 293 с.